

List izhaja vsak petek

in velja za navadne naročnike s poštnino vred in v Gorici domu poslan: za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 s., za četrt leta 80 sold. — Kdor sam po-nj pošilja, plača 2 g. 50 s. Za ude kat.-pol. društva je naročnina določena v društv. pravilih. Posamezni listi se prodajajo po 6 sold. pri knjigarju Sohar-ju na Travniku.

GLAS

Naročnina in dopisi

naj se blagovoljno pošiljajo opravniku ni sovredniku **Matiji Kravanja-i** v nunskih ulicah h. šte. 386. Vse pošiljatve naj se frankujejo. Rokopisi se ne vračajo. — Oznanila se sprejemajo. Plača se za navadno vrstico, če se naznanilo samo enkrat natisne, 8 sold, če dvakrat, 12 s., če trikrat, 15 s.; za kolek vsakrat 30 s.

Šola.

I.

Šole, šole — to je važna beseda, ki se dandanes povsod povdarja; sosebno je zdaj na dnevnem redu ta predmet v Avstriji, v Italiji, na Francoskem in Nemškem; v poslednjih dveh deželah pa ne celó v tistem zmislu, kakor pri nas in na Italijanskem. Zdi se, kakor da bi bili ljudje še le večeraj v prvo spoznali, kaj je šola in da je šola potrebna.

Vse pa, kar se na šole nanaša, vrti se sploh krog treh načel, ktera so: *splošnost ljudsko-šolskega poduka, ločenje šole od cerkve in brezvernost (brezkonfessionalnost) šole.*

Kar se tiče prvega teh treh načel — *splošnosti poduka* — umislili so si ga humanisti, svobodni zidarji in sploh sorodni jim laži-modroslovci vseh mnogih vrst (nuanc), ktere bi se dale dandanašnji nar boljše in krajše stesniti v znano ime „liberalci.“ To idejo gojijo vsi tisti, ki pričakujejo od splošne ljudske omike občno blagostanje in rajsko življenje na zemlji. Oni vidijo v človeku le „človeka“ in prezirajo ali tajijo, kar je božjemu v njem. Ne gledé na to, od kod človek izvira, in ne gledé na poslednji, čeznaturi, večni njegov cilj in namen, nameravajo doseči nar višjo človeku mogočo stopinjo čisto človeške omike vsaj pri posameznih, pri množicah pa, da bi si prisvojile, kolikor mogoče, občekoristnih znanosti, s kterimi naj bi si pomagali dosežati naravne, časne namene življenja. Tem modroslovcem ne izvira vse zlo na svetu iz zlorabe svobodne volje že na pragu zgodovine človeštva — iz izvirnega greha, — ampak iz naravne nevednosti in revščine, ktero imajo oni tedaj za *vzrok*, a ne za *nasledek*. Prvi in neogibni pogoj, da doseže namen svoj človeštvo, je odpravljenje nevednosti in ubožtva, in ključ do tega — splošni poduk.

Razloček med opisanimi modroslovci in med nami kristjani in sploh spoznavalci pozitivnih ver je torej ta, da je unim odgoja in šolski poduk po nekem sam na sebi cilj in konec, po nekem pa sredstvo časnega blagostanja kot edinega cilja človeškega življenja; nam pa mora meriti vse memogrede in podredno sicer tudi na dosego časnih namenov, ž njimi vred pa na dosego višega, čeznaturnega, poslednjega namena in konca, za ktereja je prav za prav človek ustvarjen.

Cerkev, kot zgolj učiteljica veronauka, imajo omenjene baže osrečevalci ljudi le za doživko otročjih ljudstev, za pesternjo nedoraslih; zrelih, doraslim se spodobijo drugi odgojitelji. Do neke stopinje jim pomaga cerkev, pomagajo jim pozitivne vere indirektno njih nalogo spolnovati, kajti tega absolutno ne tajé, da tudi cerkev ljudi omikuje, a to njeno versko omikovanje se jim zdi preveč enostransko in ne dovolj zdatno in, ker meri na namen, ktereja oni ne priznavajo, imajo ga za sebi nevarno in njih namere prekrižujoče. Za prvi klin na svoji lestvici dajo verski, sosebno npravski poduk že še veljati, a više — hočejo človeštvu oni sami pomagati. Pomoček k temu imajo jim biti *šole*, ima jim biti splošni ljudski poduk. Šola ima — po njih mislih in predrznih nadah — prej ali pozneje nadomestovati cerkev krščansko, kakor tudi odgojevalni poduk družih verskih spoznatev.

Znano je pa, da cerkev, od kar je ustanovljena, ni le

samo strogo verskih resnic v svetiščih predavala, tem več skrbela tudi za razširjanje med vernimi vseh tistih občekoristnih vednosti, s kterimi naj bi si časno življenje zljajševali, blagostanje pospeševali, ob enem pa in posebno si pomagali, zagotoviti si dosego poslednjega cilja in konca; z eno besedo cerkev si je ustvarila tovaršico — šolo. Šola je prava hči sv. cerkve. Ker je šola rodila cerkev, moralo jej je gotovo tudi biti mar za to, da se šole množe in šolski poduk širi. Kako zdaj to, da ni mogla in ne more zahtevam zgoraj označenih modroslovcem ustreči? Za to ne, ker se njeni in njihovi pojmi o šoli ne vjemajo. Naj bi napravila cerkev v vsaki vasi deset šol — naj bi šolski poduk po njenem prizadevanji resnično splošen postal — ne bi jim bilo s tem usluženo. Njihovim namenom, kakor je iz razprave razvidno, more ustreči le od cerkve ločena in od nje neodvisna šola, — šola, ne kot tovaršica, ampak kot tekmica, kot namestnica ali celó kot sovražnica cerkve.

Kaj mislimo tedaj mi o splošnosti šolske omike, na ktero se od nam nasprotne strani toliko sili?

Cerkev nima zoper splošnost šolskega poduka samo na sebi, kot tako — nič; ali priznavati je ne more niti za naj zdatniši ali celó edini pomoček časnega človeškega blagostanja, niti za cilj človeštva, še manj pa ima ona šolski poduk za neobhodno, absolutno potreben za dosego večnega cilja človekovega.

Dopisi.

Z Goriškega. Dne 29. svečana 1864 leta nam je nemila smrt pobrala jako zaslužnega moža, izvrstnega govornika, bodisi na leci ali v zbornici goriški, častitega gospoda *J. F. Kafola*. Bil je rajnki veren sin katoliške cerkve, ali nič manj tudi veren sin Slovenije; bil je domoljub v pravem pomenu besede, k-jega je v srcu peklo žalostno stanje slovenskega ljudstva, pred vsem zanemarjena njega duševna omika. Kot deželni poslanec je on prvi javno slovenski govoril in še ga vidim pred seboj, kako preneha svoj slovenski govor, kako meri z bistrimi očmi laške deželne poslance, koji se posmehovaje drug drugemu svoje opazke delajo, vidim ga, kako se obrne proti poslušavcem, kojim sikanje in žvižganje kar v grlu zastane — potem pa italijanski pove, da bode za danes še tolmačil, kar govori, da pa tirja enakopravnost jezika — in nadaljuje mirno svoj slovenski govor. Ta neprestrašenost je nasprotni stranki tako imponovala, da so znanprej vsaj v principu priznali enakopravnost obeh deželnih jezikov. Vendar to so stare, vže znane stvari i bil bi o tem tudi gotovo molčal, ko bi me ne bodlo, da so tako zaslužnega moža tako naglo vsi pozabili. Vedno sem pričakoval, da bo enkrat kateri njegovih prijatelov kaj bolj natančnega o njegovem življenju pisal ter po družbi sv. Mohora ali kakor bodi priobčil.

Preverjen sem, da bi njegov životopis marsiktereja zanimal, saj je ime *J. F. Kafola* znano po vsem Slovenskem, če ne drugače po njegovih spisih: „Večne resnice“, „cerkveni ogovori“ itd. Ko je rajnki Filip umrl, prišla je kujižnica njegova (izvzemši slovenske knjige, ktere je naročil, da se imajo po vikarjatu Pečine, kjer je zadnji čas pastiroval, razdeliti) v last gospodu Št. Kafolu, nadškofijskemu kancelarju. S knjigami je imenovani gospod gotovo tudi še ostala pisma njegova dobil i te bodo gotovo marsiktero črtico njegovega življenja pojasnila.

Zapustil je rajnki *K.* tudi še več reči v rokopisu, o kterih zatrdno vem, da jih je nameraval priobčiti, ako bi ga smrt ne bila prehitela. Naj omenim tukaj samo dveh stvari. „Razlaganje evangeljev in listov za vse nedelje in praznike imel je rajnki v rokopisu dovršene za tri četrti leta. Ta rokopis je bil izročén nekemu zmožnemu duhovnu, da naj ga v tem zmislu nadaljuje še

za ostalo četrtletje, da se po tem celi letnik dá v natis. Ali po smrti Kafolovi je preteklo že 8 let, od rokopisa pa ni ne duha, ne sluha. Želeti pa je, da bi omenjeno razlaganje zagledalo beli dan. Nadalje se še dobro spominjam, da sem 1863. leta videl pri ranj-kem drugo delo začeto, namreč: „Zgodovino tominske grofije.“ Ne le za Tomince, za Slovence sploh bila bi ta zgodovina jako važna; — žalibog, da mu ni bilo mogoče, dela dokončati. Nar bolj važno v tej zgodovini je razmerje tominske grofije z oglejskim patriarhom i pozneje z čividajskim kapiteljnom i marsiktera velevažna drob-tinica našla se je v nedokončanem rokopisu. Kam je rokopis pri-šel, ni mi popolnoma znano; verjetno je, da je bil izročen onemu gospodu, kojemu so bile pridige v nadaljevanje izročene. Ali oni gospod rokopis še hrani, ali morebiti zapričeto hvalevred-no delo nadaljuje, ter nas hoče morda z dokončano zgodovino iznenaditi — kdo ve? Jako pomilovanja vredno bi pa bilo, ko bi se bil rokopis zgubil, ali ko bi ga bila nezgoda časa končala — saj je znano, da pri selitvah se marsikaj pokvari — da bi se le tudi omenjeni rokopis ne bil! Kdor kaj o tem ve, naj se oglasi. Slovenci se že itak nemamo veliko ponašati z izvir-nimi deli na znanstvenem polju; — če se pa še te male trohice ne zbirajo; če jih malomarno preziramo ali pa morda celó pokon-čujemo — smemo li potem še tožiti, da nam sovragi očitajo, da nemamo nič domačega, ampak k večjemu kaj izposojenega? Sloven-ska Matica bi gotovo radovoljna sprejela ovi rokopis ter ga spret-nim močem izročila, ki bi delce dovršili za njen letopis. — Torej na dan ž njim!

Spod Čavna, 10. septembra.*) Ne bomo zabili veličastne pro-cesije na sv. Goro 2. septembra; kaj takega bi ne bili pričakovali glede na to, da od duhovske strani, ki je le na kratkem procesijo ljudstvu naznanila in priporočila, ni bilo sluha ne od tako zvane-ga „agitovanja“ ali nastavljanja; gledé pa tudi na to, da od neke strani ni manjkalo zabavljanja in strašenja. Da bi ostrašili in od-vernili laži-liberalci ljudi od hoje na sv. Goro, so raznesli, da se namerava, procesijo kamenjati. Tega jih prepričati, so pogrevali to, kar so onega dne omikanci počenjali v Gorici s ptujim duhov-nom. Da so morda v resnici nekateri kaj takega nameravali, ko bi se jim bila priložnost ponudila, povzame se lahko s tega, kar se je pripetilo v nedeljo 1. sept. zvečer med 8. in 9. uro. Po Sol-kanu pride množica laških deklic in ženic, prav milo prepevajočih pesmice k časti Matere božje. Že se bližajo tje kjer bi imeli krmi-ti na pot svetogorsko. Za njimi stopajo trije iaški gosposki fan-talini in začnejo se jim spakavati. To zapazijo nekateri vrli sol-kanski mladenči, ko blisk jo udarijo za njimi, in zasuknejo nazaj one fantaline, resno jim zapovedaje: „Pustite romarice v miru!“ **) Ni bilo treba, še enkrat ponavljati resnobsnega ukaza, kajti fantali-nom so se noge šibile od strahu. Kvasili so tudi, da so zaklali dva vola, in sto parov pišek za — „vagabunde.“ Priprosta ženica to zaslišavši vpraša: „Kdo, menite, so oni „vagabundi“? Kaj pa so vse kvasili po črniški dekaniji v ponedeljek o ne-srečah na sv. Gori, prepustimo to pogrevati drugim listom; hvala Bogu, da je vse laž. Ali iz tega sopet vidimo, kako verjetne so vse pripovedke liberalnih listov, ko govorijo v sovražnim zmislu o veri ali duhovščini.

Prihodnjo nedeljo napravi črniška dekanija procesijo na Vi-tovlje, ker ni bilo lahko, se vdeležiti skupno one na sv. Gore.

Iz Črnič. 15. t. m. smo se tudi mi napravili na Pijevo božjo pot k M. B. na Vitovljah. Stoji pa ta cerkev visoko nad našo dolino na strmem od Čavna nekako odločenem vrhuncu, na katerem je ravnine le za cerkev in seženj okoli nje. Razun dveh hiš so okoli homca le zgolj podrtije. Velika vhodna vrata med te razvaline in dalje k cerkvi kažejo, da je tu bila nekaj trdnjava, v katerej so ljudje iskali zavetja, bodisi o času turških vojsk ali pa morda že o preselovanju narodov. Korenika „vit“ v besedi Vi-tovlje kaže na gotiški izvir. „Vitan“ (praes. vait), pomeni čuvati, okoli gledati — circumspicere. V spisih, ki se hrazujejo v farnem arhivu v Kanalu, se imenujejo Vitovlje po nemški Weitenburg. Na Štajarskem je Weitenstein, slov. Vitanje. Ali zdaj se ne spu-šcam nadalje v to stvar. (Če kdo več o tej besedi ve, naj mi jo pojasni. ***)

Kot božja pot je ta cerkev znamenita že od starodavnih ča-sov. Med ljudstvom je govorica, da davno prej, kot sv. Gora. (Go-tovo. Ur.) Trikrat v letu, o binkoštih, na vel. in mali šmarni dan priroma silno ljudstva od vseh strani, s Krasa, iz Brd, in vse ipavske doline, s Trnovega, iz Lokvi, Tribuše, tudi Goričani pri-

*) Zakasnjeno; ker uni krat ni bilo prostora. Ur.

**) Slava onim Solkanskim fantom! Ur.

***) „Vit“ je slovanska korenika, iz ktere je izpeljano imè „vitez“ (v prvotnem pomenu — junak, hraber, heros). „Vitali“ pomenja bivati, commo-rari. Če je bila na Vitovljah kdaj trdnjava, kazalo bi naj boljše, sedanje ime izpeljati iz starosl. „vit“. — Nemška imena Weitenburg in Weitenstein in enaka niso nič družega, nego navadne nemške spake slovenskih imen. Ur.

dejo po gostem. Le po strmih potih in slabih stezicah se da priti do cerkve.

K tej cerkvi tedaj smo napravili svojo procesijo. V nedeljo že po noči so se zbirali romarji od bolj oddaljenih krajev. Ob 5. u. je bila sv. maša, cerkev je bila vsa polna in tudi okoli cerkve vse polno ljudi. Ob 6³/₄ u. se je glavna pocesija vzdignila iz farne cerkve črniške. Ta čas se prikaže tudi batujška procesija, lepo urejena pod vodstvom v. č. gosp. župnika, postavi se pred našo čr-niško procesijo, prepevajočo v prvo litanije vseh svetih. Vrsta ro-marjev je bila dolga; zarad tega so se prepevale litanije ali pesmi h kratu na 6 krajih.

Prišedši iz Črnič zagledamo že visoko sredi gore veliko vrsto pobožnih romarjev v procesiji; bili so vrli Kamenjci; vodil jih je njih v. č. gosp. župnik. Kmalu se nam prikaže drug prizor. Prav z vrha gore navzdol po strmi poti k M. B. gre zopet velik spre-vod s Trnovega z g. vikarjem. V vasi Vitovlje, od koder je še pol ure hoda do cerkve, se je šempaska dolga procesija pred našo vrstovala, kajti dolgo časa smo morali Črničanje na istem mestu stati. Vsa pot do cerkve se zdaj pred nami vidi. Oj čuden, nenavaden pogled! Na vrhuncu okoli cerkve vse mrgoli že došlih ljudi, na poti se vije čez ¹/₄ ure dolga vrsta sv. pesmi prepeva-jočih vernih, v bliščečem se solncu se lesketa dokaj križev; po-sebno je bilo lepo gledati tri šempaske zastave. Ko pride glavna procesija (t. j. črniška) na vrh, bilo je že vse prepolno pobožnega ljudstva. Naši pevci zapojejo „Češčena Kraljica“ in v. č. gosp. dekan odmolijo „Pod tvojo pomoč.“ — Potem je bila tiha sv. maša; ob 10. u. pa so imeli v. č. gosp. dekan slovesno sv. mašo z izpostavljenim sv. R. Telesom. Med mašo so ravno ta v. č. gosp. tudi pridigovali. Izvolili so si za predrek: „Zveličani, ki zavolj pravice preganjanje trpijo, ker njih je nebeško kraljestvo.“ Govor je bil zares tehten, okoliščinam posebno primerjen in ginljiv. *)

Rekli so naši romarji, da še nikoli ni pri nas take procesije bilo in je tudi nikoli več ne bo. Ne sežem previsoko, če rečem, da je bilo romarjev nad 4000, nekteri jih štejejo celó kakih 6000. Mašnikov je bilo 7, po 2 iz Črnič in Šempasa, po eden iz Batuj, Kamenj in s Trnovega.

Tukaj je očitno dokaz, da naše ljudstvo je vse vneto za svojo vero; ono očitno kaže svojo ljubezen do sv. Očeta in do sv. kato-liške cerkve.

Taka gorečnost je omamila ali, rekel bi, prestrašila tudi ne-ktere naših liberalcev, ki se radi ogibajo cerkve, ali pa jo za silo le od vunaj ogledujejo. Tudi taki so se udeležili te procesije. Morda se je to zgodilo na kak môt d' odre. Z Bogom!

V Solkanu, 17. sept. — Bivši župan g. M. Doljak se je res odpovedal županstvu, kakor pravi zastran zdravja. Županil je dalj časa in mnogo koristnega za občino storil, posebno obč. gospodarstvu na noge pomagal in slov. kot uradni jezik mesto italjan-skega v obč. pisarnici vpeljal. Slednjič je hotel, da bi se denar, kterege ste občini Kronberg in Loka kot odškodnino za pašo na Lijaku dobile, za obč. potrebe porabil, — a v tem je marsikaj grenkega slišati moral in to, ter marsikako drugo nasproto-vanje ga je najbrže užalilo, da je odstopil od županstva. Njegov namestnik je And. Gabrijevčič, umen posestnik.

Naša šola se je 14. t. m. sklenila brez vsake skušnje. Tudi o tej priliki je naš krajni šolski svet pokazal, koliko se briga za šolo — še tega ni naznanilo, kedaj ima sklenitev šolskega leta biti; pa saj za marsikakega zadostuje čast in prilika, da svojo trmo pokaže. Podučiteljska služba je na novo razpisana, ker se do prvega obroka ni noben za-njo oglasil. Kar se tiče nadučitelj-ske službe, vam hočemo o priliki kaj zanimivega poročati.

Došlo je uredništvu to-le pismo:

Slavno uredništvo!

Blagovolite to „Poslano“ v Vašem prihodnem listu priobčiti.

V dopisu: „S Krasa, 6. sept., ki ga je priobčil Vaš list od 13. sept. t. l. št. 11, čudi se gospod dopisatelj —t—, govoreč o šolskih zadevah, kako da ni „Glas“ prinesel oznanila zarad razpi-sanih učiteljskih služeb v okrajji sežanskem? ***) (Te 3 zvezdice so dopisnikove Ur.

Na to naj služi to-le v pojasnilo: Ko je okrajni šolski nad-zornik razpis učiteljskih služeb v Sežano okrajnemu šolskemu pred-sedništvu poslal, je ob enem željo izrekel, da bi se razpisane službe po več časopisih naznanile, dobil je pa v odgovor od predsedništva, da se zarad prevelikih stroškov to ne da storiti in to je resnica; kajti denar se le počasi nabira v okrajni šolski zalog, davki so že tako veliki, število zastanih davkov skoraj neverjetno, zdaj pa še 33% za okrajni šolski zalog, pride gotovo marsikteremu bolj rev-nemu kmetu jako težavno. To pa le tisti vedó, ki razmere okraja sežanskega dobro poznajo.

*) Žal nam je, da nam za posnetek govora prostora zmanjkuje. Ur.

Ker so se razpisane službe po „Soči“ oznanile, ki je list po celem Krasu in, kakor vložene prošnje učiteljev dokazujejo, tudi čez kraške meje razširjen, bilo bi prav nepotrebno, ta denar še za „Glas“ potrositi, ki se ni dal za druge slovenske časopise na Kranjskem in Štirnem porabiti in ki se za druge važnejše reči bolj potrebuje. Varičnost je vendar le pri vsam dobra reč. —

Kar pa uredništvu opazko zadeva, rečem le v kratkem, ako uredništvo kaj srbi, naj si le prej krv ohladi, saj dobro vemo, kam z to opazko pes taco moli.

Naj bolje bi pa bilo po kerščanskem smislu, da pred svojim lastnim pragom pometate.

Sluga

naj ponižniši

Fr. Hafner l./r.

c. k. okrajni šolski nadzornik.

V Pliskovici 15/9 1872. *)

Ogled.

Avstrija. V Cislajtani ni zanimivega. Presvetli cesar je prišel 12. t. m. iz Berolina in podal se dva dni potlej v Budo-Pešt.

Na Ogerskem v Pešti ste pričeli 16. t. m. delegaciji dunajskega in ogersk. drž. zbora svoje zborovanje, da rešite obema polovicama države skupne zlasti finančne zadeve. Drugi dan (17/9) je sprejel cesar v Budi obe delegaciji, katerih predsednika sta Nj. vel. primerno ogovorila. Iz odgovora cesarjevega naj posnamemo to, da je Nj. vel. povdarilo prijazne razmere do družih držav, in da se ne bode zahtevalo izrednih denarnih pomočkov (za brambo države na zunanaj), ampak le toliko, kolikor treba za ohranovanje notranjega miru in reda. *) Predsednik cislajtanske delegacije je Hopfen, ogerske pa grof Mailatti.

Zunanje države. Shod berolinski časnikarjem še vedno predale polni. Razen tega, kar smo uui pot v „Glasu“ rekli, podtika se mu vse polno družih namenov in sklepov, gledé katerih je marsikaj verjetnega, a gotovega nikdo nič ne ve. Nar bolj pa polouradni časniki in krogi povdarjajo-mir, in to tako silno, da se mora zdeti že zastran tega to povdarjenja sumljivo; za zdaj pa ni dvomiti, da bo mir. — Naj bolj so se Francozi bali, da ne bi se v Berolinu kaj njim nevarnega sklenilo, a car Aleksander je neki francoskega poslanca tolažil, da shod treh cesarjev nič žalega ne namerava proti Franciji, se ve, da s tem pogojem, da se tudi ona iznebi maščevalnih misli in odpove upanju, zgubljene dežele (Alzacijo in Lotaringijo) nazaj dobiti. S časom pride znabiti kaj zanesljivišega o nasledkih berolinskih pogovorov na dan. — Še to naj povemo, da je v Berolinu o času slavnosti cesarjem na čast veliko ljudi v strašni gnječi smrt našlo ali pokvečenih bilo.

S cerkvenega polja imamo iz Nemčije dvoje vesti naznaniti. V Fuldi so se zbrali nemški škofje in se bodo bržkone posvetovali, kako gre obnašati se gledé zatiranja katoličanstva na Nemškem, v Vratislavu pa imajo od 12. t. m. svoj XXII. občni zbor katoliška društva nemška; naj imenitniši katoliški možaki nemški govoré o naj važniših versko-socialno-politiških itd. zadevah naših dni.

*) Po postavi nismo dolžni tega dopisa sprejeti, ker nima postavne oblike — ker ni tak, kakoršni morajo popravni dopisi biti; — priobčili smo ga pa vendar od besedice do besedice in do črke natančno, ker je v marsikakem oziru — podučiven. — Opazka uredništva v poslednjem listu „Gl.“ ni imela družega namena, nego ta, da se je dopisniku „s Krasa“ pojasnilo, zakaj ni „Gl.“ razpisanih služeb v kraškem okraju omenil. Šolski urad sezanski pa ali njega, v čigar področje ta stvar spada, smo hoteli rahlo opomniti, naj bi — občinstvu v korist — storil to, kar navadno dela okrajno šolsko nadzorništvo okolice goriške, katero bo znalo sezanskemu nadzorništvu tudi povedati, koliko stroškov (!?) prizadene goriškemu okraju to, da se naznanila zastran učiteljskih služeb „Glasu“ izročujejo. „Glas“ za reči, ki jih kot „vesti“ sprejme, ne le nič plačila ne zahteva, ampak je še celó hvaležen onim, ki mu jih po nudijo. V ostalem pojasnuje nadzornikov dopis sam sebe naj bolje. Ur.

*) Redni stroški za vojaščino za l. 1873 znašajo 86 milionov gold.. izredni 11 1/2 mil., skup 97 1/2, tedaj 7 mil. več, ko za tekoče leto.

V Švajci, v Génevi, se je dognala neka jako važna stvar. Od leta 1861 do 1865 je bila v združenih državah severne Amerike strašna vojska med ondašnjimi severnimi in južnimi državami, ker so se hotele te poslednje od unih ločiti in biti same svoje. Tisti čas so si bile dale južne države narediti nekaj ladij na Angležkem, da so z njimi lovile kupčijske ladije severnih držav. Severno-amerikanska vlada se je bila že koj takrat pritožila zoper to, da Angleži južnikom ladije prepuščajo in da celó topovi in strelivo na njih je z Angležkega. Tri take južno-amerikanske (z Angležkega došle) ladije, „Alabama“, „Schenandoah“ in „Florida“ so storile trgovcem severnih držav veliko škode. Vojska se je končala; zmagale so severne države.

Zdaj je šlo za poravnavanje vojskih stroškov in za povračanje škode. Tako je prišla tudi po omenjenih 3 ladijah storjena škoda na pretresovanje. Amerikanska vlada je zahtevala povračila od angležke; ali stvar je bila jako zahomotana. Pravda se je vlekla leta in leta, pa ni bilo moč priti do čistega in vedno se je bilo bati, da se vname vojska med Anglijo in Ameriko. Da bi se jej prišlo v okom, sestavila se je v Genevi razsodnija iz neutralnih (nobenstranskih) državnikov, in ta je te dni svojo sodbo izrekla. Angleži morajo plačati Amerikancem 15 1/2 milijonov dolarjev (to je, 31 mil. naših goldinarjev) odškodnine. Srečni vspah posvetovanja genevske razsodnije se je slavil s tem, da se je 22 krat s topovi ustrelilo.

Domače novice.

(Duhovske spremembe.) Prestavljen je za vikarja v Boreano koop. bovški, g. J. Peternel; na njegovo mesto pride novomašnik g. Štef. Starman. Novomašnik g. Ilovar Franc gre za 2 koop. v Cerkno, Ferfolja Jož. za subsidiarja v Komen.

(Šolske zadeve) 18. in 19. t. m. so imeli v Gorici učitelji goriško-okoličnega okraja 1. okrajno učiteljsko konferencijo. Šešlo se je 21 pravih učiteljev in podučiteljev, en duhovnik in nekteri družni. Vodil je obravnave g. nadzornik Fr. Budal.

(Tečaj za nadaljno izobraževanje učiteljev) v Gorici po min. ukazu od 6. apr. 1870 se začne 23. t. m. Poklicanih je k poduku iz mesta 7, iz gradišč. okraja 7, iz gor.-okoličnega 5, iz sezanskega 4, in tominskega 4 učitelji, kateri dobijo potuino in dneine. Gre pa misliti, da se poduka tudi še mnogi drugi učitelji prostovoljno udeležijo. Strošek za ta tečaj, ki bo trajal do konca oktobra, bo znašal neki blizo 2000 gold. Podučevali bodo gg. Trojanšek, Motz, Glovacky in Val. Kumar.

(Pijeve slavnosti na Kostanjevici v Gorici), ki se je napravila za gospodo, ktera ni mogla iti uni dan na sv. Goro, udeležilo se je obilno odličnih pobožnih. Pridigal je o. Michelangelo, kapucin iz Trsta (tisti, ki je imel letos postne pridige v tuk. vel. cerkvi).

(Profesor na c. k. viši realki v Gorici) je imenovan Jak. Čebular, dosedaj v Gradcu.

Razne vesti.

—Pervi splošni zbor vseh slovenskih učiteljev, kakor je „Gl.“ že v štev. 9. napovedal, bode 24. in 25. septembra t. l. v Ljubljani. Po splošnem razgovoru in mnogih željah bodejo se pri tem zboru obravnavale te-le stvari:

1. kako naj se slovenski učitelj za svoj stan izobrazuje;
2. kako naj se v naših večrazrednih ljudskih šolah podučuje drugi deželni jezik;
3. kako naj bi ljudski učitelji na Kranjskem, Koroškem, Štajerskem in Primorskem imeli enakomerno plačo;
4. posamesni nasvetje.

Zraven tega bode dosedanji začasni odbor slovenskega učiteljskega društva poročal o društvenih zadevah in potem bode (po §. 13. društvenih pravil) volitev pervosednika, blagajnika, trinajst drugih odbornikov in treh pregledovalcev društvene blagajnice in knjižnice. Pervi dan t. j. 24. sept. t. l. zvečer bode na

korist slovenskega učiteljskega društva pod vodstvom g. A. Nedveda javna učiteljskega beseda ali koncert.

Drugi dan t. j. 25. sept. bode občni zbor društva v pomoč učiteljem in njihovim vdovam in sirotam na Kranjskem.

S tem splošnim zborovanjem slovenskih ljudskih učiteljev združena bode tudi razstava učil, ktere se bodo vdeleževali tukajšnji in vnanji knjigarni in tudi posamesni učitelji in nekatere ljudske šole.

26. sept. potem se napravi, ako bodo kaki vdeleževalci hoteli, izlet v Bled ali v kaki drugi bližnji kraj na Gorenško.

Vsak vdeleževalec prvega splošnega zbora vseh slovenskih učiteljev plača 50 kr. za vstopnico, s katero se bode po nižani ceni vozil po železnicah, in bode imel ž njo vhod v zborovanje, k razstavi, k učiteljski besedi in k drugim takratnim shodom.

Vse slovenske ljudske učitelje na Kranjskem, Koroškem, Štajerskem in Primorskem, posebno vse ude slovenskega učiteljskega društva, vljudno vabimo k temu prvemu splošnemu zboru vseh slovenskih učiteljev. Ljubi bratje, slovenski učitelji! pokazimo svetu, da nam serce bije za domačo šolo in pravo narodno omiko, in da to svojo važno nalogo moremo le izverševati, ako svojo združbo uterjemo, svoja čutila čistimo in bistrimo, da se za svoj težavni poklic spodbujamo, ter s posebnimi pomočki pomagamo tudi posebni naméri na blagor našega milega národa.

Slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani. 15. avgusta 1872.

(To je kaj za Vas, slovenski učitelji na Goriškem, a ne, da bi hodili po „Lehrertag“-ih, kakor je bil one dni n. pr. v Celovcu. Ur.)

— Petindvajsetletnico svojega mašništva so obhajali 10. 11. in 12. t. m. na sv. Gori sledeči č.č. duhovni naše nadškofije: p. n. gg. Lovre Rutar, vodja romarske cerkve na sv. Gori; Andrej Pavletič, vodja zavoda gluhoznemov v Gorici; Ivan Šober, katehet na c. k. vadnici v Gorici; Miha Oblokar, vikar v Grgarji; Matjež Primožič, vikar v Šempolaji; in Anton Samar, beneficiat in kaplan na Verhovlji. Eksercije je imel č. g. oče Dionizij, J. D. Pridržitni so se jim imeli tudi sošolci poreške škofije, ali ustavili so se v Trstu, kjer so s tržaškimi sošolci pri prevz. škofu tržaškem v Skednjem to slavnost obhajali. Letošnji jubilanți, terž. so prvi, ki jih je prič. škof Legat posvetil.

— Preširnica slavnost 15. t. m. v Vrbi na Gorenškem, ktere se je udeležilo čez 4000 ljudi iz raznih slovenskih dežel, izvršila se je dobro—kakor pišejo „Nov.“ Naj bolj je pričujoče navduševalo petje. Blagoslovljenja spominske plošče ni dovolilo ljublj. šhofijsko redništvo.

— Gledé na voljenje odbornikov za „Slov. Matico“ zavračamo naše bralce na pojasovalni spis „Pred volitvami v odbor „Sl. Matice“ v zadnjih „Novicah“ štev. 30 od 18. sept. t. l. Iz njega lahko posamejno, kako nujno je, da se volijo oni kandidati, ktere je — kakor „Novice“, „Danica“, in „Slov. Gospodar“ — tudi „Glas“ v poslednji številki priporočil. Č.č. gg. Matičarji torej, ki Vam je mar za to, da se naša „Matica“ pošteno razvija, in da bo res narodu v blagoslov — odpovejte se obžalovanja vredni ne-skrbnosti in zapišite na volilni list tistih 11 imen, ki smo Vam jih uni krat naznanili pa podpišite listek lastnoročno in pošljite ga po svojem poverjeniku ali naravnost tajniku ali odboru „Slov. Matice“ v Ljubljano.

— Berlin, o katerem mestu se zdaj toliko govori, šteje 500 ulic, 16.000 hiš, 44 trgov, 42 mostov, več ko 60 cerkvá in molitvenic, 820 tisuč stanovalecev, med njimi 50 tisuč katoličanov, 30 tisuč judov, vsi drugi so protestantje. Katoliška cerkev, v kateri je bil naš cesar z drugimi katol. knezi v nedeljo pri maši, je posvečena sv. Hedvigi.

— Janez Zalokar, župnik v pokoji, znani mnogozaslužni pisatelj slovenski, je ni davno umrl.

— Procesijo na Mengore na Tcminskem 29. t. m., je dovolilo prič. knezo-nadškofijstvo; nadejamo se, da vrli Tominci ne bodo zaostali za drugimi dekanijami.

— Tretjo novo, ali diamanteno mašo bo imel č. g. Miha Gomišček, vikar v pokoji, 29. t. m. na sveti Gori; obhajal bo šestdeset-letnico svojega mašništva.

— Razpis učiteljskih služeb. V šolskem okraji okolice goriške se s tem razpisujejo učiteljske službe v sledečih šolskih občinah IV. verste.

Levpa, Lokavec, Gabrije, Cerovo, Vipolže, Vedrijan, Vogersko, Berje, Osek in Avče.

Dohodki teh služeb so določeni v §§. 22, 30 in 33 deželne šolske postave od 10. marcija 1870.

Opomne se tu, da se bodo te službe, ako bi ne bilo prosilcev z učiteljsko sposobnostjo, tudi podučiteljem oddale.

Prosilci naj svoje prošnje, previdene z dokazom učiteljske

sposobnosti in dosedanjega službovanja, najdalje do 15. oktobra t. l. pri dotičnih krajnih šolskih svetovalstvih vložijo.

C. k. okrajno šolsko svetovalstvo
v Gorici, dne 13. septembra 1872.

Predsednik.

— Razpis služeb. Razpisujete se s tem v goriško - okoličnem šolskem okraji sledeči dve službi:

Učiteljska služba v Ribenbergu, občini II. verste, s plačo 240 goldinarjev in prostim stanovanjem, in podučiteljsko mesto v Solkanu, občini III. verste, s plačo 240 goldinarjev.

Prosilci naj svoje prošnje, previdene z dokazom učiteljske sposobnosti in dosedanjega službovanja, najdalje do 10. oktobra t. l. pri dotičnih krajnih svetovalstvih vložijo.

C. k. okrajno šolsko svetovalstvo
v Gorici dne 11. septembra 1872.

Predsednik.

— V deželnem zavodu za gluhozneme v Gorici je razpisana služba prvega učitelja s 600 gold. letne plače in 100 gold. odškodnine za stanovanje, oziroma služba drugega učitelja s 500 gold. plače in 100 gold. za stanovanje.

Prosilci naj vložijo svoje prošnje z dotičnimi zvedočbami do konca t. m. pri deželnem odboru v Gorici.

Gospodarske stvari.

Poročilo

o II. seji opravnega sveta banke „Slovenije“ v Ljubljani.

(po „Slov. Gospodarju“)

Pod predsedstvom g. dr. Coste imel je opravljeni svet 1. t. m. svojo drugo, prevažno sejo, o kterej smo natančnega sporočila občinstvu toliko več dolžni, ker je žalibog med Slovenci peščica, ljudi, kterim je banka, kakor se kaže, silno na poti, ter ne morejo brez strasti o njej govoriti ali pisati.

Iz sporočila g. podpredsednika banke smo v svojo zadovoljnost povzeli, da je slavno ravnateljstvo sploh posebno pa še blagorodni gosp. dr. Costa neutrudljivo in na vsako stran previdno ravnal ter bistveno pripomogel, da je banka ustanovljena in zdaj svoje delovanje pričinja.

V 28 sejah (od 11. febr. t. l. sem) je ravnateljstvo največ imelo opraviti s tem, kako spečati akcije, za ustanovljenje banke potrebne. Stvar bila je toliko težja, ker se je nasprotnik celó v osnovnem odboru našel, in ker je razun par slovenskih listov vse drugo novinarstvo proti podvzetju več ali menj hujskalo. Da je pa kljubu vsemu — reči smemo — zagriznemu hujskanju banka vendar našla na domačej zemlji zadostne pomoči, je očitno in veselo znamenje, da možje, ki so banki na čelu, pri Slovencih in tudi pri sosednih bratih na Hrvatskem zaupanja imajo.

Ko je bil g. Oliva, predsednik česke „živnostenske banke“, na svojem potovanju tudi v Ljubljani ter je zvedel, da se potrebno število delnic neposredno med narodom spečati hoče, se je kar začudil temu zanašanju in pravil, da je „živnostenska banka“ komaj polovico potrebnih delnic med narodom spečala, za drugo polovico pa pri denarnih bankah zastave iskati morala. Česar se tedaj g. Oliva vsled skušenj v svoji domovini pri nas nadjal ni, se je srečno doglalo, in „Narodov“ dopisnik iz Ljubljane (štev. 35.) bi bil moral reči, da je g. Oliva že zanaprej čestital banki, ako 3000 akciji med narodom speča, ne pa pisati, da je „popravljen nekoliko zmešane glave.“ Pač so modre, ne pa zmešane glave bile, ki so tako le sklápale: Več ko med narod delnic spravimo, več bo tudi banka prijateljev in — agentov, toraj več uspeha imela. V najkrajšem času, ki se je kdaj enakim bankam dovolil, namreč v 6 mescih, je bilo potrebno število: 3000 delnic od več ko tisoč delničarjev podpisanih in vplačanih. S tem je slovenski narod vsemu svetu pokazal, da je bistrrega uma in krepke volje.

Bankin kapital je zvečema na obresti vložen pri drugih denarnih društvih: pri podružnici graške eskomptne banke v Ljubljani blizo 70,000 gld., pri ljubljanski posojilnici 7000 gld., pri zagrebški eskomptni banki 70,000 gld.

Postavila si je banka dozđaj dve podružnici: v Pragi pod vodstvom zvedenega in vrlega g. Jan. Ladisl. Černya za Česko, Moravsko in Šlesko, in v Trstu pod vodstvom g. Alojzija Brod-a. Ali in kje se še postavijo podružnice, se bo pokazalo potem, ko se bodo zavarovanja oglaševala.

(Dalje prih.)

Listnica uredništva: Slov. pridiga pri proc. na sv. Goro, poihodnjikrat v prilogi; g. T. prihodujč.